

Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistemik Literatür Taramasına Genel Bakış ¹

Ayşe YILDIZ ²

Başvuru Tarihi: 15.11.2022

Kabul Tarihi: 29.12.2022

Makale Türü: Derleme

Öz

Tüm bilimsel akademik çalışmalarda incelenen, konunun mevcut çalışmalardaki bilgilere dayalı olarak geliştirilmesi ve bunlarla ilişkilendirilmesi bağlayıcı bir yaklaşımdır. Günümüzde akademik çalışmaların hem içerik hem de sayı olarak çok arttığı düşünüldüğünde mevcut çalışmaların sistematik bir şekilde taranması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Sistemik literatür taraması, mevcut çalışmaların incelenmesi ile sonuç ve bulguların sistematik, şeffaf ve yeniden üretilebilecek şekilde sentezlenerek ortaya konmasında etkili bir araştırma metodolojisi olarak kabul edilmektedir. Metodolojinin başlangıcı ve temeli sağlık bilimleri olsa da 2000'li yıllardan itibaren birçok alandaki kullanımında bir artış gözlemlenmektedir. Bu nedenle çalışmada sözkonusu metodolojiye ilişkin kapsamlı bir alt yapı oluşturulması amaçlanmıştır. Bunun için dokümantasyon veri toplama yöntemi kullanılmış ve elde edilen bilgiler derleme çalışması olarak sunulmuştur. Bu kapsamda öncelikle literatür çalışmasının özellikleri ile sistematik literatür taramasının geleneksel taramadan farklılıkları belirtilmiştir. Daha sonra metodolojinin gerçekleştirilmesinde izlenmesi gereken süreç, bu süreçte ortaya çıkabilecek olası problemlere ve bunlara yönelik geliştirilen önerilere açıklık getirilerek kaliteli sistematik literatür kriterlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Literatür Taraması, Sistemik Literatür Taraması, Araştırma Metodolojisi

Atıf: Yıldız, A. (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematik literatür taramasına genel bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 367-386.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, ay.yildiz@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1165-3915

Overview of Systematic Literature Review as a Research Methodology

Ayşe YILDIZ³

Submitted by: 15.11.2022

Accepted by: 29.12.2022

Article Type: Review

Abstract

It is a binding approach that examines all scientific with academic content, and relates its components and contents based on the knowledge in the current study. When academic work in the world is considered very common both in terms of content and number, it is difficult to somehow scan it in current living conditions. Systematic literature reviews are accepted as an effective research process in examining existing researches and synthesizing the results and process methods in a transparent and reproducible way. Although the beginning of the methodology and the basis of health are health sciences, an increase has been observed in its use from many places since the 2000s. For this reason, it is aimed to develop a comprehensive infrastructure regarding this methodology. For this, the documentation data collection method was used and the information obtained was presented as a review article study. In this context, first of all, the characteristics of the literature study and the differences between systematic literature review and traditional review are stated. Then, the process to be followed in the realization of the methodology, the possible problems that may arise in this process and the suggestions developed for them are clarified and quality systematic literature criteria are explained.

Keywords: Literature Review, Systematic Literature Review, Research Methodology

³ Ankara Hacı Bayram Veli University Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Business Administration, ay.yildiz@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1165-3915

Giriş

Bir konu, önceki çalışmaların incelemelerine ve bulgularına dayalı olarak ele alınıp mantıksal olarak sentezlendiğinde o konuyla ilgili daha fazla ilerleme sağlanabilir. Bir araştırma metodolojisi olarak literatür taraması farklı alanların kavramsal, metodolojik ve tematik gelişimlerine katkıda bulunabilir (Paul ve Criado, 2020, s.1). Araştırmayı mevcut bilgiler üzerine inşa etmek ve bu bilgilerle ilişkilendirmek, araştırma alanlarından bağımsız olarak tüm akademik araştırma faaliyetlerinin temel taşı oluşturulmaktadır (Snyder, 2019, s. 339). Özellikle her geçen gün akademik çalışmaların sayısının arttığı, içeriklerinin genişletildiği ve değiştirildiği düşünüldüğünde bu çalışmaların incelenmesi ve sonuçların sistematik, şeffaf ve yeniden üretilebilecek şekilde sentezlenerek ortaya konması önemli hale gelmiştir (Torraco, 2016, s.6). Sistematik literatür taraması (SLT) bu sürecin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koyan araştırma metodolojisini tanımlamaktadır. Bu metodolojinin uygulanmasında belirli bir soruna cevap oluşturmak amacıyla, belirlenmiş kriterler dahilinde ilişki kurulabilen tüm çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesi sözkonusudur (Kraus, Breier ve Dasi-Rodriquez, 2020, s. 1026).

SLT çalışmalarının bilimsel alanlara birçok katkı sağladığı bilinmektedir. Bunlardan birincisi, SLT'ları herhangi bir olgunun incelenmesinde bireysel çalışmalar yerine kitlesel çalışmaları sentezlediğinden kanıta dayalı karar vermeyi geliştirmektedir (Tranfield, Denyer ve Smart, 2003, s. 10). Ayrıca belirli olgular hakkında bilgi başlıklarını tanımlamakta, mevcut literatürdeki sinerjileri ortaya koymakta ve alandaki bilgi ile "ilim" arasındaki boşluğu daraltarak bilimsel bilgi tabanına önemli katkılar sağlamaktadır (Callahan, 2014). Bunların yanısıra araştırma alanı ile ilgili boşluğu açığa çıkararak, araştırmacının kendi çalışmasını literatüre ekleyebilmesine ve gelecek araştırmalara ilişkin öngörülerde bulunabilmesine olanak tanımaktadır (Hasa, 2017). Ancak bu katkıların tam anlamıyla sağlanması için, sistematik literatür taramasının bir araştırma metodolojisi olarak temellerinin doğru oluşturulması gerekmektedir.

Bu nedenle çalışma sözkonusu metodolojiye ilişkin genel yapıyı ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için metodoloji altı alt bölüm altında incelenmiştir. Devam eden ikinci bölümde literatür taramasının özelliklerine ilişkin bilgilerin açıklandığı ve geleneksel literatür taraması (incelemesi) ile sistematik literatür taramasının farklılıkları ortaya konduğu kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Üçüncü kısımda metodolojiye ilişkin süreç tanımlanmıştır. Dördüncü bölümde karşılaşılabilecek olası sorunlarla birlikte, bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur. Beşinci bölümde sistematik literatür taramasına ilişkin kalite kriterleri açıklanmıştır. Altıncı bölüm sonuç bölümü olup, çalışmaya ilişkin genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Literatür Taramalarının Özellikleri

Literatür taramasının farklı özelliklerini vurgulayan çok çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalara dayalı olarak Callahan (2014, s. 273) titiz (kaliteli) literatür taramasının özelliklerini öz (concise), açık (clear), eleştirel (critical), ikna edici (convincing) ve katkı (contributive) olmak üzere beş C ile ifade etmiştir. Bu özelliklere ilişkin açıklamalara devam eden kısımda yer verilmiştir.

Öz Olması

Literatür taraması, belirli bir konudaki geniş bir literatür dizisinin özlü sentezleri olmalıdır. Belki de en önemlisi, tarama için belirli bir yol gösterici soru veya öncül olmalıdır (Torraco, 2005, s. 363). Bu soru için literatürdeki boşluğun belirlenmesi ve literatür taramasının yürütülmesinde kullanılan yöntemlerin açıkça ifade edilmesi gereklidir. Ancak bu boşluk, çalışmaların ilgi olgusunu araştırıp keşfetmesi ilgili olmayıp, daha ziyade mevcut literatürün taramaya rehberlik eden spesifik bir sorunun eksik olmasıyla ilgilidir (Denver ve Pilbeam, 2013; aktaran, Callahan, 2014, s. 273).

Açık Olması

Literatür taramasının temelini oluşturan verilerin toplama süreçlerinin netliği, titiz bir tarama çalışmasında oldukça önemlidir. Veri toplama için yapılandırılmış bir sistem oluşturmak, nihai literatürün titizliğini,

kalitesini ve netliğini artıracaktır. Veri tabanlarının önceden belirlenen arama stratejileri ile anahtar kelimelerle sınırlı olması, literatür taramalarının önemli kanıtları belirlemede başarısız olmalarına yol açabilmektedir. Aslında, ilgili literatürü belirlemenin en başarılı yöntemi “kartopu” olarak kabul edilmektedir. Kartopu yaklaşımı, başka yollarla bulunan makalelerdeki referansları izlemek ve alıntı yapılan makalelerdeki alıntılarını bulmak için ters atıf izlemeyi kullanmak şeklinde tanımlanmıştır (Greenhalgh ve Peacock, 2005, s. 1065).

Eleştirel Olması

Titiz literatür taramaları hem eleştirel yansıtmayı hem de eleştirel analizi kapsamalıdır. Eleştirel yansıtmaya, yazarların veri seti literatürünü incelemeye, analiz etmeye ve bunlara dayalı olarak yorumlama ve ardından içgörü oluşturma sürecinde sahip oldukları düşünceler, inançlar gibi faktörlerden etkilenmelerini ifade etmektedir (Denyer ve Pilbeam, 2013; aktaran Callahan, 2014 s.274). Eleştirel analiz ise literatürün boşluklarını, eksikliklerini, tutarsızlıklarını ve diğer sorunlu boyutları ile birlikte literatüre olan katkısını da tanımlar. Böyle bir analiz, yıllar boyunca gizlenmiş veya özel nedenlerle açığa çıkarılmamış bir araştırmanın ortaya çıkardığı bilgiye ulaşılmasını sağlayabilir (Torraco, 2005, s. 362).

İkna Edici Olması

Verileri eleştirel olarak analiz ettikten sonra ikna edici bir argüman geliştirilmelidir. Bu argüman, literatür taramasının bulgularını veya analizi takip eden sentezi temsil etmektedir. Toplanan verilerin analizi göz önüne alındığında, sunulan sentez yorumlanmalı ve destekleyici gerekçeler sağlanmalıdır (Denyer ve Pilbeam, 2013; aktaran, Callahan, 2014, s. 274). İnceleme, argümanın gerekçesini en açık şekilde tasvir etmek için yol gösterici teoriler veya rakip modeller gibi birçok farklı şekilde yapılandırılabilir. Bununla birlikte, literatürün teknik organizasyonu (kronolojik veya alfabetik listeler gibi) genellikle, taramanın benzersizliği için ikna edici bir gerekçe oluşturmayabilir. Eleştiri, literatürün güçlü yanlarını ve önemli katkılarını da tanımlamalıdır. Literatür taramasının bu özelliğinin temeli, analizden hangi yeni model, kavramsal çerçeve veya diğer benzersiz anlayışın ortaya çıktığıdır ve veriler ortaya çıkan bu bulguyu doğrulamak için ikna edici bir şekilde kullanılmalıdır (Torraco, 2005).

Literatüre Katkıda Bulunması

Diğer araştırma biçimleri gibi, literatür taraması da bilgi birikimine katkıda bulunmalıdır. Titiz literatür incelemeleri, yeni bir teoriyi genişletmek veya oluşturmak, uygulamayı geliştirmek veya politikayı etkilemek için önemli katkılar sunmalıdır (Torraco, 2005; Whitemore ve Knafl, 2005). Teori ve uygulamaya yönelik öneriler sunmanın yanı sıra literatür taraması, daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan alanları ortaya çıkarmalıdır (Torraco, 2005; Denyer ve Pilbeam, 2013; aktaran, Callahan, 2014, s. 274).

Literatür Taramalarının Karşılaştırılması

Tarama literatürü incelendiğinde çok farklı tarama yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, Paré, Trudel, Jaana, ve Kitsiou (2015) tarafından bilgi sistemlerinde incelenen dergilerdeki tarama çalışmalarının incelenmesi sonucunda geleneksel tarama, meta-analiz, tanımlayıcı tarama, karma tarama, eleştirel tarama, kapsam/harita taramaları, nitel sistematik tarama, şemsiye tarama, teorik ve gerçekçi tarama olmak üzere oldukça geniş kapsamlı bir sınıflandırma gerçekleştirilmiş ve her bir sınıflandırmada yer alan çalışmaları çalışmanın ek kısmında belirtmişlerdir. Sage (2011, s. 76) geleneksel tarama başlığı altında taramaları eleştirel tarama, kavramsal, uzman ve kapsam taraması olarak sınıflandırmıştır. Booth ve diğerleri (2021) ise alan taraması, meta analiz, meta etnografya, hızlı tarama dahil olmak üzere on farklı taramaya yönelik sınıflandırma yapmışlardır.

Ancak literatürde yaygın olarak kabul gören temel ayırım, geleneksel literatür incelemesi ile tek başına bir çalışma olarak gerçekleştirilen sistematik literatür taramasıdır. Bu nedenle çalışmada genel bir bakış açısıyla geleneksel ile sistematik literatür taraması için yapılan sınıflandırması esas alınmıştır.

Geleneksel tarama aslında bilimsel araştırmalarda uzun süredir kullanılmaktadır (Kraus ve diğerleri, 2020, s. 1025). Bu yaklaşım araştırma tasarımı ile ilgili karar verme, teorik içeriği desteklemek veya literatürde bir

eksikliği ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır (Xiao ve Watson, 2019, s. 94). Geleneksel tarama, çalışmaların nasıl toplandığına ve seçimine ilişkin katı kuralların ortaya konmadığı ve araştırmacının veri toplama ve veri analizi süreçlerinde karar verici olduğu öznelliğe dayalı olan bir taramadır. Bu taramada sistematik bir yaklaşım olmaması, şeffaflığın yeterince sağlanamaması ve araştırmacının öznelliği nedeniyle ortaya konan bulgularda sapma eğilimi gözlemlenmesi sözkonusu olabilmektedir (Kraus ve diğerleri, 2020, s. 1024). Bu nedenle değerlendirilen çalışmaların kaliteleri konusunda eleştiriler olabilmektedir. Ancak bu taramanın gerçekleştirilmesi genellikle kolay ve hızlı olduğundan, zaman kısıtlılığı veya kaynak eksikliği sözkonusu olduğunda tercih edilebilmektedir (Tranfield ve diğerleri, 2003).

SLT'da ise sistematik bir sürecin izlenmesi gerekmektedir. Sistematik olunması bu sürecin standartlaştırılmış metodolojilere/ yönergelere bağlı olmasını ifade etmektedir. Bu metodoloji aşamalı bir literatür taramasını içermekte olup, tarama sonuçlarını filtreleme, çalışmaların eleştirel analizini yapma, kalitesi ile kanıt düzeyini değerlendirme, bulguların yorumlayıcı analizini ve hedeflenen kitle için raporlama sürecini belirtmektedir. Ele alınan konuyla ilgili mevcut en geniş literatür elde edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca adımların ve varsayımların kapsamlı belgelenmesi ve raporlanması istenmektedir. Böylece *SLT*'larının tekrarlanması mümkün olabilmektedir (Synder, 2019).

Tablo 1 bu iki literatür taramasına ilişkin karşılaştırma sonuçlarını göstermektedir (Kraus 2020, s.1026; Hasa, 2017).

Tablo 1

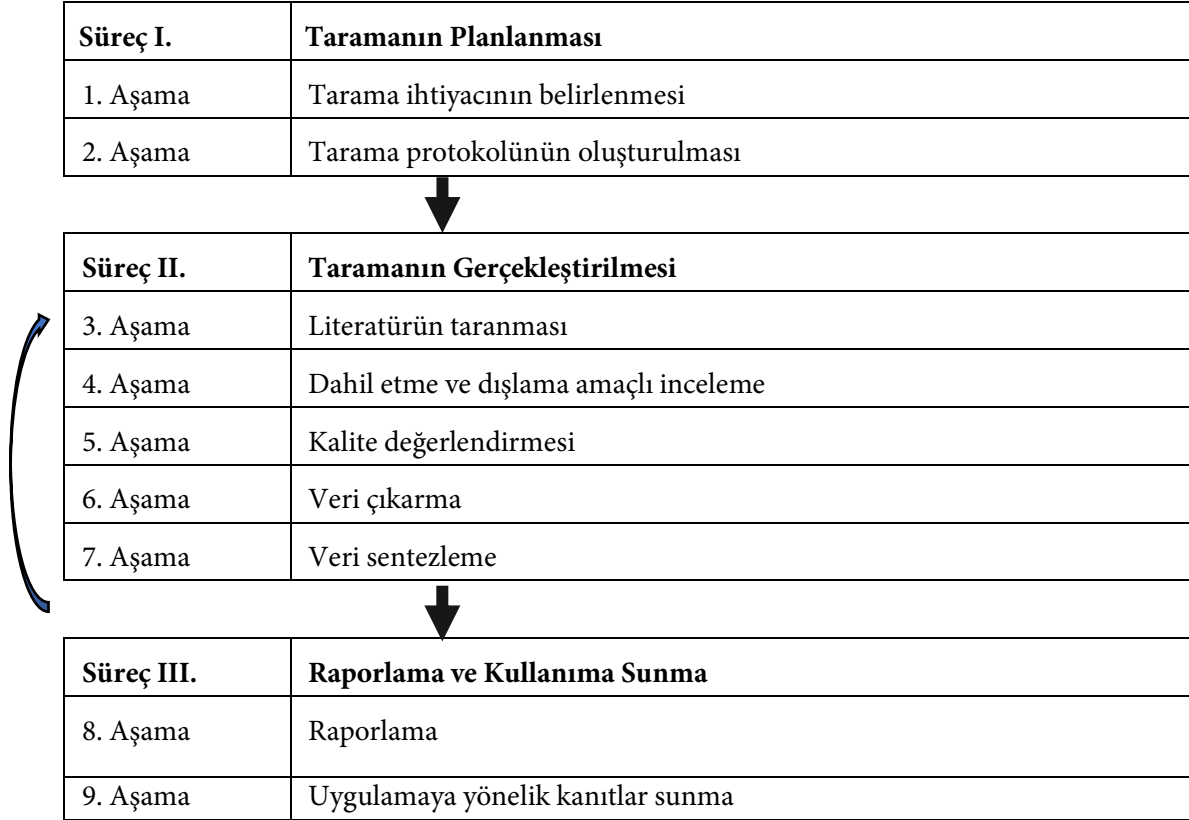
Sistematik Literatür ile Geleneksel Literatür Taramasının Karşılaştırılması

<i>Karşılaştırma bileşenleri</i>	<i>Geleneksel Literatür Taraması</i>	<i>Sistematik Literatür Taraması</i>
Tarama amacı	Varolan literatürün taranması, açık alanın belirlenmesi, ilgili diğer çalışmalarla ilişkilendirilmesi, geçerli araştırma metodlarının değerlendirilmesi ve daha fazla araştırma için önerilerde bulunulması. Her çalışmada yer verilir.	Belirli bir araştırma sorusuna cevap vermek için ilgili ulaşılabilir en uygun çalışmaların belirlenmesi, gözden geçirilmesi ve özetlenmesi. Gerek duyulduğunda yapılması anlamlıdır.
Araştırma sorusu	Literatürün incelenerek araştırma boşluğunun belirlenmesi sonrasında oluşturulması.	Ayrı bir araştırma çalışması olmaması.
Tarama protokolü	Geleneksel tarama için yaygın değildir.	Bir <i>SLT</i> 'nin nesnelliği için gereklidir.
Araştırma süreci	Öznel bir süreç. Belirli bir konuda yazılmış çalışmaların eleştirel değerlendirilmesine dayalıdır.	Yapılandırılmış, tekrarlanabilir ve şeffaf bir süreç gerektirir.
Çalışmaların seçimi	Hipotez odaklı ve literatürdeki açık alanı belirlemeye yönelik.	Araştırma sorusu odaklı nesnel bir süreç.
Veri çıkarma	Araştırmacının kişisel kararına bağlı.	Genel ve kabul edilmiş bir protokol tarafından yönlendirilme.
Veri sentezi	Konsept odaklı değil; mevcut literatürün bir özeti gibi oluşturulmakta.	Konsept odaklı; bir <i>SLT</i> 'nin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.
Emek /Zaman maliyeti	Bir <i>SLT</i> 'dan daha az zaman ve emek gerektirmesi.	Çok daha fazla zaman alıcı ve daha fazla emek istemesi.

Kaynak: Kraus, 2020, s.1026; Haye, 2017

Sistemik Literatür Taramasında İzlenen Süreç

SLT, bir araştırma sorusu veya ilgili konu hakkında birden fazla araştırma çalışmasından elde edilen bulguların toplamının, eleştirel olarak değerlendirmenin, birleştirmenin ve sunmanın sistemik bir yoludur (Pati ve Lorusso, 2017, s. 1). Şekil 1 bu sürece ilişkin genel yapıyı ortaya koymaktadır (Xiao ve Watson, 2019, s. 103; Tranfield ve diğerleri, 2003, s. 14).

Kaynak: Tranfield ve diğerleri, 2003, s. 14; Xiao ve Watson, 2019, s. 103

Şekil 1. Sistemik Literatür Taraması Süreci

Süreç I. Taramanın Planlanması

1. Aşama: Tarama İhtiyacının Belirlenmesi

Literatür taramasını gerçekleştirmeden önce, bu taramanın neden yapılması gerektiği konusuna açıklık getirilmelidir. Bu alanda gerçekten bir literatür taramasına ihtiyaç var mı? İhtiyacın tespiti durumunda, en uygun ve alana en fazla katkı sağlayacak tarama türü hangisi olmalıdır? (Snyder, 2019, s. 336). Bu soruların cevaplarından sonra sürece devam edilmelidir.

2. Aşama: Tarama Protokolünün Oluşturulması

Protokolün oluşturulmasındaki ilk aşama araştırma sorusunu belirlemek olmalıdır. Araştırma sorusu tüm tarama sürecine yön vereceğinden oldukça önemlidir. Araştırma sorusunun net ve açık bir şekilde belirtilmemesi durumunda, hangi alana yoğunlaşılacağı ve/veya elde edilmek istenen ne olduğunu belirlemez. Bunun için araştırma sorusu belirli özellikleri taşımalıdır. Jesson ve diğerleri (2011, s. 19) tarafından ortaya konan bazı özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Açık ve net olmalı,
- Yapılabilir olmalı: Yeterli kaynağa ve zamana sahip olunmalı. Çok geniş ve muallakta olan bir fikir olmamalı,
- Teori ve araştırmayla ilişkili olmalı,
- Bilime katkı sağlayacak potansiyeli olmalı.

Araştırma sorusunun belirlenmesinin ardından bu aşamada, arama terimleri ve uygun veri tabanlarını seçme ve dahil etme ile dışlama (hariç tutma) kriterlerine karar verilmelidir. Arama terimleri, uygun makalelere, kitaplara ve raporlara erişmek için kullanılan kelimeler veya ifadeler olabilir. Bu terimler, araştırma sorusuyla doğrudan ilgili kelime ve kavramlara dayanmalıdır. İncelemenin amacına ve araştırma sorusuna bağlı olarak, bu arama terimleri geniş veya dar tutulabilir. Hemen hemen tüm ilk literatür aramalarında çok fazla çalışmaya ulaşıldığından, hangilerinin gerçekten alakalı olduğunu belirlemek için bir stratejiye ihtiyaç vardır. İnceleme için dahil etme kriterleri, seçilen araştırma sorusu tarafından yönlendirilmelidir. Göz önünde bulundurulabilecek ve yaygın olarak kullanılan kriterler ise yayın yılı, makalenin dili, makalenin türü (kavramsal, rastgele kontrollü iz gibi) ve dergi olabilir (Snyder, 2019, s. 337).

Süreç II. Taramanın Gerçekleştirilmesi

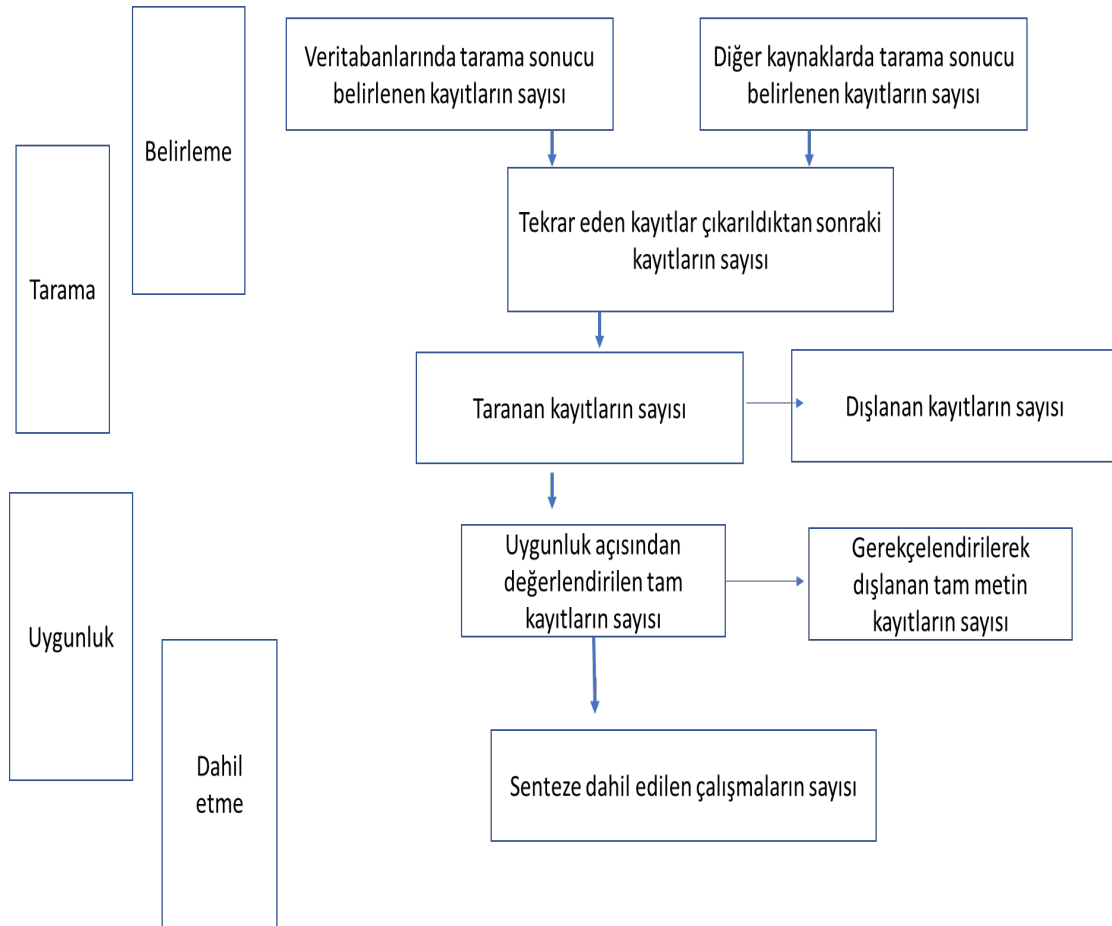
3. Aşama: Literatürün Taranması

Sistemik tarama çalışması 40-50 çalışmanın incelemesinden başlayıp, 500 veya üzeri ilgili çalışmalara dayalı olarak geliştirilebilir. Ancak bunların içinden seçim kolay olmayabilir. Bunun için bu süreçte yaygın olarak kullanılan iki aşamalı bir yaklaşım yazarlara yardımcı olmaktadır. Birinci aşamada, çalışmaların sadece başlıkları, anahtar kavramları ve özüne odaklanmak; ikinci aşamada, uygun olduğu düşünülen çalışmaları ve özellikle çalışmalar içindeki anahtar kavramların yer aldığı bölümleri incelemektir. Ayrıca belirli bir dönemdeki çalışmaları incelemek de tarama alanını belirleme ve daraltma için kullanılan yaklaşımlardan biridir. Genelde bu dönem 10 yıldan 50 yıla kadar olan bir dönemi kapsamaktadır (Pau ve Criado, 2020, s 2).

4. Aşama: Dahil Etme ve Dışlama Amaçlı İnceleme

Bu aşamada öncelikle yanlılığı minimize etmek için taramanın, birden fazla konunun uzmanı olan bir grup tarafından gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Gruptaki bireyler tarafından ayrı ayrı olarak gerçekleştirilen incelemelerin sonrasında, dahil etme ve dışlama için birlikte belirlenen çalışmaların seçimi gerçekleştirilebilir (“deakin”, 2022).

Ayrıca tarama raporlarında yaygın olarak kullanılabilecek PRISMA (The Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-analysis) standardının tarama incelemesinde de kullanılabileceği belirtilmektedir (“deakin”, 2022). PRISMA standardına ilişkin izlenen süreç Şekil 2’de gösterilmiştir.

Kaynak: Moher, D., Liberati, A., Tetzloff, I, Altman, D. G. ve PRISMA Group, 2009, s. 1009

Şekil 2. Sistematik literatür taramasının farklı aşamalarının bilgi akışı

Bu aşamada ayrıca gri literatürün taramaya dahil edilip edilmeyeceğine karar verilmelidir. Gri literatür, akran değerlendirmesinden geçmemiş yayınlar, teknik raporlar, atölye çalışmalarının sonuçları, hükümetin politika raporları gibi resmi ve akademik özellikleri bulunmayan çalışmalardır (Sage, 2011, s. 54). Ayrıca kartopu yaklaşımı ile referans listesinin kullanılıp kullanılmayacağına, elle araştırma yapılıp yapılmayacağına da karar verilmelidir ve bu kararlarda araştırmacılar arasında görüş birliği sağlanmış olmalıdır.

5. Aşama: Kalite Değerlendirme

Çalışmanın kalitesinin değerlendirilmesi, sistematik derlemenin ortaya koyduğu kanıtın gücünün bir göstergesi olup çalışmanın güvenilirliği ilgilidir ve gelecek araştırmaların standartları hakkında bilgi vermektedir (Karaçam, 2013, s. 28). Bu nedenle metodolojide yanlılık, tekrarlanabilirlik, kredibilite gibi kalite ilgili konular dikkate alınmalıdır (Pati ve Lorusso, 2017, s.1) Bunun için tüm seçimlerin gerçekleştirilmesi ve şeffaflığın sağlanması önemlidir. Aksi takdirde dahil edilme kriterlerine bağlı olarak, aynı araştırma sorusu için farklı cevaplar ve sonuçlar ortaya çıkabilir (Snyder, 2019, s. 337). Örneğin, sadece belirli bazı dergilerin, yılların ve hatta arama terimlerinin seçimi, eksik ve yanlı bir örneklem oluşturulmasına neden olabilmektedir. Bu durum da çalışmayı kısıtlı hale getirebilmekte ve sonuçta çalışmaya ilişkili bulguların gözden kaçırılmasına ve hatta diğer çalışmalardan farklı sonuçlar elde edilmesine yol açabilmektedir. Ayrıca literatürdeki boşlukla ilgili yanlış çıkarımda bulunmaya ve hatta belirli bir etkinin yanlış delile dayandırılması söz konusu olabilmektedir. Kaliteli literatür taraması için bu taramanın nasıl tanımlandığı, analizin nasıl gerçekleştirildiği, verilerin nasıl sentez edilip raporlandığına ilişkin şeffaf bir süreç izlenmelidir. Şeffaflık için kullanılan veri tabanları, arama

tarihleri, kapsanan yıllar, araştırma kelimeleri, dil sınırlaması, ulaşılan çalışma sayısı gibi bilgiler verilmeli ve taramanın tekrarlanabilirliğine olanak sağlanmalıdır (Sage, 2011, s. 111). Ayrıca kalitenin ve geçerliliğin sağlanması için daha fazla araştırmacı ile çalışmanın gerçekleştirilmesi önemlidir (Synder, 2019, s. 337).

6. Aşama: Veri Çıkarma

Veri çıkarma, araştırmacıların dahil edilen çalışmaların bulguları ve karakteristikleri hakkındaki gerekli bilgileri elde ettikleri aşamadır (Karaçam, 2013, s. 28). İnsan hatasını ve önyargıyı azaltmak için sistematik incelemelerde veri çıkarma formları kullanılmaktadır. Veri çıkarma, kağıt tabanlı veya bilgisayar tabanlı olabilir. Veri çıkarma sayfalarının geliştirilmesi esneklik ve çalışmanın doğasına bağlıdır. Bu formlar genellikle genel bilgiler (başlık, yazar, yayın detayları), çalışma özellikleri ve özel bilgiler (detaylar ve yöntemler) ve sentez detayları ile birlikte ortaya çıkan temalar hakkında notlar içermektedir (Tranfield ve diğerleri, 2003, s. 217). Diğer kavramlarla ilgili bağlantılar, ortaya çıkan temalar ve ana sonuçlar ile ek notların da veri çıkarma formuna dahil edilmesi gerekebilir (Xiao ve Watson, 2019, s. 103).

7. Aşama: Veri Sentezleme

Veri sentezleme, bir konu veya araştırma sorusu üzerine farklı çalışmaların bulgularını özetlemek, bütünleştirmek ve mümkünse bir araya getirmek için birden fazla yöntemi içeren genel bir terimdir. Bunun için araştırmacının konuya ve bu konuyla ilişkili literatüre hakim olması önemlidir (Torraco, 2005, s. 362). Veri sentezlemenin en basit ve en iyi bilinen biçimi, bir konu hakkında yazılanları belirlemeye çalışan anlatsal bir taramadır (Tranfield ve diğerleri, 2003, s. 217). Bu taramada özetlenen veriler yazarlar, yayınlanan yıllar, konu veya çalışma türü gibi tanımlayıcı bilgiler veya ilişkiler ve bulgular şeklinde olabilir. Aynı zamanda belirli bir fikrin veya teorik perspektifin kavramsallaştırılması biçimini de alabilir. Ancak önemli olan bunun spesifik taramanın amacı ve araştırma sorusu ile uyumlu olarak yapılmasıdır. Bu adımda, kalite ve güvenilirliği sağlamak için, kodlama ve soyutlamada (birden fazla varsa) kullanılan uygun farklı formlar geliştirilebilir (Synder, 2019).

Süreç III. Raporlama ve Kullanıma Sunma

8. Aşama: Raporlama

İlk olarak, taramayı raporlarken (yazarken), taramanın motivasyonu ve ihtiyacı açıkça iletilmelidir. Araştırma süreci araştırmanın tekrarlanabilmesini sağlamak için yeterince ayrıntılı olarak raporlanmalıdır. İyi bir sistematik tarama, türetildiği kapsamlı birincil araştırma makalelerini sentezleyerek uygulayıcının araştırmayı anlamasını kolaylaştırmalıdır (Tranfield ve diğerleri, 2003, s. 218). Tarama amacına bağlı olarak tanımlayıcı veya tematik analiz gibi farklı raporlar üretilir. Hangi rapor üretilirse üretilsin raporlamada araştırmacı yanlılığı dikkate alınması gereken bir konudur. Araştırmacı yanlılığına ilişkin olası herhangi bir kuşku, SLT bulgularının güvenilirliğinde bir soru işaretine yol açabilir. Bu soruna bir çözüm olarak, bireylerin önyargılı olabileceklerinden hareketle tek bir kişi yerine, öz yargısının daha az olduğu bilinen ve uzman kişilerden oluşan bir ekip oluşturularak çalışmanın gerçekleştirilmesinin daha uygun olacağı ifade edilmektedir (Pati ve Lorossu, 2017, s. 14).

Tablo 2 SLT raporu oluşturulması sırasında cevaplanması gereken soruları adım adım göstermektedir. Bu süreçte spesifik literatür incelemelerine ilişkin bazı sorular gözardı edilebilir.

Tablo 2

Sistemantik Literatür Tarama Raporlarının Oluşturulmasında Sorulan Sorular

<i>Ana Bölümler</i>	<i>Alt Konular</i>	<i>Temel Sorular</i>
Giriş		SLT çalışma sorusu nedir? Arka plan: İlgilenilen konu/soru hakkında önceden ne biliniyordu? Bu özel SLT'yi yürütme ihtiyacını ne tetikledi? Bu SLT'nin amacı nedir? Bu SLT çalışmasının önemi nedir?
Yöntem	Arama süreci	Hangi veri tabanları hedef alındı? Her bir veri tabanı aramasında hangi anahtar kelimeler/ifadeler kullanıldı? Dahil etme ile hariç tutma kriterleri nelerdi? Elle arama yapıldı mı? Nasıl gerçekleştirildi? Belirli bir yayının dahil edilip edilmeyeceğine nasıl karar verildi? Nihai yayın listesine ulaşmak için kaç adım atıldı? Her adımda neler vardı? Soyut gözden geçirme aşamasında yorumlayıcılar arası güvenilirlik nasıl sağlandı?
	Eleştirel gözden geçirme	----- Eleştirel gözden geçirme nasıl yapıldı? Hangi bilgiler çıkarıldı ve kaydedildi? Her bir çalışmanın kalite düzeyi nasıl belirlendi? Hangi kalite çerçevesi kullanıldı? Nitel, nicel ve karma yöntemli çalışmalar nasıl değerlendirildi? Tematik ilgili alanları geliştirmek için hangi yöntem kullanıldı? Her bir tematik alandaki çalışmalar nasıl sentezlendi? Nicel bulgular üzerinde herhangi bir istatistiksel analiz/meta-analiz yapıldı mı? Yapılmadıysa, neden yapılmadı? Kritik gözden geçirme aşamasında yorumlayıcılar arası güvenilirlik nasıl sağlandı?
Bulgular	Nihai listenin açıklanması	Her ardışık arama adımında kaç makale bulundu? Her adımda kaç tanesi dahil edildi ve kaç tanesi çıkarıldı? Eleştirel taramanın yapıldığı son makale son sayısı neydi?
	Nihai listenin içeriği	----- Kaç çalışma ampirikti? Ampirik çalışmalardan kaç nedensel/deneysel, ilişkisel ve tanımlayıcıydı? Ampirik çalışmalardan kaç nitel, nicel ve karma yöntem kullandı? Çalışmalar hangi ülkelerde yapıldı? Kanıt kalitesi ölçeğinde her düzeyde kaç çalışma sınıflandırıldı?
	Her tematik alanın içeriği	----- Hangi tematik alanlar belirlendi? Her tematik alan için içeriğin temel tanımları nelerdir? Her tematik alanda bulunan kilit bulgular nelerdir? Gözlemlenebilir bazı kalıplar nelerdir? Birleşen/ayrılan bulgular var mı? Her tematik alandaki genel güven (kanıt büyüklüğü) nedir? Her tematik alanda, kanıt kalitesi ölçeğinin her bir düzeyine kaç çalışma düşmektedir?

Tablo 2

Sistemantik Literatür Tarama Raporlarının Oluşturulmasında Sorulan Sorular (Devamı)

Ana Bölümler	Alt Konular	Temel Sorular
Tartışma	Özetleme ----- Kısıtlar	Bu sistemantik derlemeden hangi yeni bilgiler üretildi? Çeşitli tematik alanlardaki kanıtların genel düzeyi (kalitesi ve büyüklüğü) nedir? Tematik alanlardan hangileri daha yüksek kalitede ve büyüklükte kanıtla sahiptir? Şu anda hangi alanlarda kanıt kalitesi ve/veya büyüklüğü yok? ----- Bu SLT'sinin sınırlamaları nelerdir?
Sonuç	Temel çıkarımlar ----- Gelecek çalışmalar	Hedef okuyucuları için bu SLT'sindeki temel çıkarımlar nelerdir? ----- Gelecekteki çalışmalarda hangi konular/sorular incelenmelidir?

Kaynak: Pati ve Lorusso, 2017, s.10

9. Aşama: Uygulamaya Yönelik Kanıtlar Sunma

Sistemantik tarama, uygulayıcılara araştırma tarafından sağlanan kanıtlara dayalı karar vermelerine yardımcı araçlar sağlayabilmektedir. Ancak çoğu zaman karar vericilerin yalnızca sistemantik incelemelerin sonuçlarına güvenmek yerine kişisel deneyimlerini ve problem çözme becerilerini kullanmaları gerekmektedir (Chalmers, 1993). Kanıtla dayalı uygulamanın başarılabilmesi için, araştırma temelinin basit inşasının ve yayılmasının ötesine geçen kanıtların alınmasını ve kullanılmasını teşvik eden stratejiler geliştirilmelidir (Nutley ve Davies, 2000).

Sistemantik Literatür Taramasında Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sistemantik literatür taraması kullanımı yaygınlaşan bir araştırma metodolojisi olmakla beraber, bazı sorunları da içermektedir. Bu sorunların neler olduğunun bilinmesi ve bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi taramanın geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Devam eden kısımda bu sorunlara ilişkin bilgilere verilmiş ve daha sonrasında literatürde kabul gören bazı öneriler sunulmuştur.

Olası Sorunlar

Snyder (2019) tarafından sistemantik literatür taraması çalışmalarında gözlemlenen bazı sorunlar aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

- Bu sorunlardan birincisi, araştırmacıların genellikle etkin bir literatür taramasını nasıl gerçekleştireceklerine dair yeterince bilgiye sahip olmamalarıdır. Birçok tarama çalışması genellikle genel araştırma stratejisi, makalelerin seçimi ve hariç tutulması, arama yönteminin sınırlamaları ve arama sürecinin içeriği hakkında ayrıntıları sağlamamakta ve analizin nasıl yürütüldüğüne ilişkin ayrıntıları vermemektedir. Bunun sonucu olarak, tarama çalışmaları istenen kalite ve katkı düzeyini sağlayamamaktadır.
- İkinci sorun, taramayı daha kolay hale getirmek için örnek boyutunun küçültülmesi ve aramanın çok fazla sınırlandırılmasıdır. Bu sınırlandırma çalışmaya yalnızca sınırlı sayıda derginin ve dar bir yıl

aralığını dahil edilmesi ve ilgili birçok çalışmanın tarama dışında tutulmasıdır. Örneği çok fazla sınırlamak, taramanın hem derinliğini hem de titizliğini etkilediği gibi çalışmanın sonuçları ve katkıları üzerinde ciddi etkilere neden olabilmektedir.

- Diğer bir sorun, taramayı gerçekleştiren araştırmacıların çoğu zaman taramanın sonuçlarını açık bir şekilde açıklayamadıkları ve etkin bir şekilde sunamadıkları ifade edilmektedir. Çalışmaya çok sayıda farklı grafik, tablo ve şekil dahil edilmekle birlikte, elde edilen sonuçların gerçekte ne anlama geldiklerinin veya neyi ortaya koyduklarının tam olarak anlaşamadığı belirtilmektedir. Sonuçları bağlama oturtmamak, makalenin katkılarını belirlemede zorluk çekilmesine neden olabilmektedir.
- Ayrıca literatür taramasının ampirik makalelerden daha az titizlikle veya daha kolay yazıldığına dair yanlış bir kanı da vardır. Oysa kaliteli bir literatür taraması yapmak için, gerekli süreçlerin ve becerilerin derinlemesine anlaşılması önemlidir ve bunun için de belirli bir düzeyde deneyimli olmak gerekir.
- Son olarak, belki de en yaygın hata, literatür taramasının genellikle alana gerçekten değerli bir katkı sağlayamamasıdır. Literatür taraması sıklıkla derin bir analiz yapmadan, belirli yıllar arasında yürütülen araştırmaların, yayınlanan makalelerin sayısının, ele alınan konuların, analiz edilen alıntılarının, temsil edilen yazarların ve belki de kullanılan yöntemler gibi oluşumları açıklayan tanımlayıcı özetlerdir. Bu da birçok makaleyi toplayıp bir araya getirme işlevinden başka bir şeyi yansıtmamaktadır.

Önerilen Çözümler

- Belirtilen sorunları ortadan kaldırmak veya en azından minimize etmek için bazı yazarlar tarafından faydalı olabilecek önerilerde bulunulmuştur (Webster ve Watson, 2010; Pati ve Lorusso, 2017; Paul ve Criado, 2020; Fisch ve Block, 2018; Kraus ve diğerleri, 2020). Her literatür taraması için çok önemli olduğunu düşünülen bu öneriler aşağıda belirtildiği şekilde ortaya konmuştur:
- *Doğru ve uygun bir konu seçimi:* Aynı konuyla ilgili yüksek itibarlı dergilerde yayınlanmış ve özellikle yakın tarihli çalışmalarda çok fazla tekrar eden bir konu seçilmemelidir. Literatürde zaten var olan belirli bir konu yerine, yazarlar tamamen yeni bir araştırma gündemi oluşturarak, tarama literatürüne katkı sağlamayı amaçlamalıdır. Bu nedenle, tarama için daha genel bir konuya karşı belirli bir konu seçmeye karar vermeden önce, bu konunun yeniliği Google Akademik, Web of Science (WoS) veya Scopus gibi önemli bibliyometrik veri tabanlarında kontrol edilebilir (Webster ve Watson, 2010). Ayrıca çok geniş kapsamlı bir konu yerine daha dar kapsamlı konu seçilmelidir. Bunun için araştırma konusu çerçevesinde alt konuların gösterildiği haritalama yönteminden faydalanabilir (Xiao ve Watson, s. 103).
- *Sistemik literatür taramasının gerekliliğine ikna edilmesi:* Literatür taramasının başlangıcında yazarlar, sorunu ele almak için neden literatür taramasının tercih edilen araştırma yöntemi olduğunu gerekçelendirmelidir (Reuber, 2010, s. 106). Geleneksel bir literatür taraması, konuyu tek bir çalışma çerçevesinde yalnızca bir anlık görüntü şeklinde ele almakta ve birden çok çalışmadan elde edilen bulgular kadar sağlam ve etkili sonuçlar ortaya koyamamaktadır. Ayrıca kaliteli bireysel çalışmalardan elde edilen bulgularda bile popülasyon, ortam, araçlar, rastgele şans gibi farklılıklar nedeniyle değişiklikler olabilmektedir. SLT yaklaşımı ise, bir olguya ilişkin bakış açısındaki değişiklikleri, farklı düşünceleri veya ön yargıları birlikte değerlendirilmekte daha başarılı olabilmektedir. Ayrıca

sorunların gerçek içeriğini ortaya çıkarabilmekte, daha geniş ve eksiksiz bir resim sunarak birden fazla bakış açısını birleştirebilmektedir (Pati ve Lorusso, s. 2). SLT'nin bu boyutlarına yönelik açıklamalar yapılarak SLT'nin gerekliliği ileri sürülebilir.

- *Sistemik bir süreç geliştirilmesi:* Sistemik literatür tarama sürecinin şeffaf ve tekrarlanabilir olması gerektiğinden, yazarların araştırma stratejilerini net bir şekilde açıklamaları gerekmektedir. Bu açıklamada literatür taramasının yürütüldüğü veri tabanlarına, literatürü tanımlamak için kullanılan arama terimleri ile anahtar kelimelere ve kullanılan dahil etme ve dışlama kriterlerine, uygulamadaki kısıtlılıklara (örneğin dil, kullanılabilirlik) ve metodolojiye (örneğin zaman çerçevesi, makale seçimi) ilişkin bilgilere yer verilmelidir. Tarama kriterlerinin seçimi, sonuçlar ve bunların genellenebilirliği için çok önemli etkilere sahip olabildiğinden, bunların belirlenme mantığı (örneğin, yalnızca belirli dergilere odaklanmak gibi) tatmin edici bir şekilde gerekçelendirilmelidir (Fisch ve Block, 2018, s. 104).
- *Doğru tanımlamaların yapılması:* Çalışma sorusunda netlik ve kesinlik elde etmenin bir yolu, çalışmayla ilişkili tüm terimlerin açık, net ve belgelenmiş tanımlarını geliştirmektir. Tanımlar, tüm araştırmacıların ve okuyucuların birbirlerini anlamaları açısından önemlidir. Her zaman pratikte kullanılan terimlerin tanımının SLT'da kullanılan terimlerle aynı olup olmadığını kontrol edilmelidir. Terimlerin tanımlanma biçimindeki farklılıkları, farklı yönde sonuçlarla birlikte hatalı değerlendirmelere yol açabilmektedir (Fisch ve Block, 2018).
- *Uygun veri tabanı / dergi seçiminin yapılması:* Genelde birçok araştırmacı ve akademisyen genelde bir Etki Faktörü (IF) ile listelenen Web of Science (WoS)/ Social Science Citation Index (SSCI)/Journal Citation Report gibi en iyi bilinen bibliyografik veri tabanını seçme eğilimindedir. Ancak tarama çalışmasının seçilen dergilerdeki makaleler ile uyumlu olması da önemlidir (Webster ve Watson, 2010). Bu nedenle, önyargılı dergi seçim kriterlerinden dolayı çalışmanın yayınlamama riskini en aza indirmek için bir tarama çalışmasına en az 10-20 arasında önemli dergiden makaleler eklenmesi önerilmektedir (Paul ve Criado, 2020).
- *Araştırma boşluklarının ve gelecek araştırma alanlarının belirlenmesi:* Yazarların, kapsamlı bir incelemesine dayanan iyi bir tarama makalesinde önemli araştırma boşluklarını belirlemeleri gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın %20 ile %25'lik kısmı teori, metodoloji, yapılar ve/veya bağlama atıfta bulunularak gelecekteki araştırma gündemini geliştirmeye odaklanılmalıdır. Bunun için yazarların yeterince keşfedilmemiş teorileri, temel yapıları ve potansiyel olarak yeni yöntemleri ortaya çıkarmaları ve öngörmeleri gerekmektedir (Paul ve Criado, 2020, s. 4).
- *Tablo ve şekiller kullanılması:* Yazarlar, en önemli kavram ve bilgileri verimli bir şekilde iletmek için tablo ve şekillerden yararlanmalıdır. Bunun için yazarların klasik, en çok indirilen tarama makalelerinde tablo ve şekillerin nasıl oluşturulduğunu, tasarlandığını ve/veya yapılandırıldığını iyi anlamaları önemlidir. Böylece çalışılan alandaki diğer seçkin tarama makalelerinde yer alan grafiklerin incelenmesi ile bir derleme makalesine potansiyel olarak eklenecek bu tür tabloların, çizelgelerin veya şekillerin başkaları için gerçekten yararlı olup olmadığı, esasen kaç tanesinin kullanılması gerektiği ve bunların nasıl daha iyi tasarlanacağı daha kolay belirlenebilecektir. Tablolar ve şekiller makul bir şekilde kullanılmalı ve literatür taramasının ana odağına yerleştirilmemelidir (Webster ve Watson, 2010).

- *İlgiliğin sağlanması:* Literatür taramasının önemli ve incelemeye kayda değer bir araştırma alanını kapsamlı bir şekilde sentezlemesi beklenir. Bunun için, hangi genel veya daha spesifik teorilerin, yapıların ve yöntemlerin yaygın olarak kullanıldığının ve en çok araştırıldığının yazarlar tarafından ortaya konması önemlidir. Ancak birçok yazarın önceki çalışmaların bulgularını mümkün olan en iyi şekilde bir araya getirme konusunda çok da başarılı olmadıkları görülmektedir. İdeal olarak, önceki çalışmaların havuzlanmış bulgularının da benzer veya çelişkili bulguları kategorize ederek bir tablo/grafik formatında rapor edilmesi uygun olur. Ayrıca, tarama makalelerinin yazarları, en yaygın olarak kullanılan yöntemler, teoriler, değişkenler ve kapsamlı olarak incelenen endüstri, ülkeler gibi ilgili bağlamli metin ve tabloları titizlikle tamamlamalı ve mantıksal bir yapı oluşturmalarıdır. Unutulmaması gereken önemli bir nokta başlangıçtan itibaren çalışmalara değil, belirli bir araştırma sorusuna odaklanılması ve eldeki araştırma problemini çözmek için doğru yaklaşımın seçilmesi olmalıdır (Webster ve Watson, 2010).
- *Tutarlı bir makale yapısının izlenmesi:* Tutarlı bir makale yapısı, herhangi bir araştırma makalesinin çok önemli bir unsurudur. Sistematik bir literatür taramasının yapısı, ampirik bir makalenin yapısına benzemektedir. Giriş kısmında konuyu motive edici unsurlar açıklanmalı ve literatür taramasının katkıları ortaya konmalıdır. Sonraki bölümde, sistematik gözden geçirme süreci belirtilmeli ve kullanılan temel kavramlara ilişkin tanımlamalar yapılmalıdır. Bundan sonraki en önemli kısım, literatür taraması bulgularının sentezi ve yorumlanmasına ilişkin bilgilerin verildiği kısımdır. Bu bölüm, önermelerin veya kavramsal bir modelin türetilmesine yol açabilmektedir, ancak her zaman buna gerek yoktur. Literatür taramasının son bölümünde ise taramanın sınırlılıkları ile genel değerlendirmelere yer verilmelidir. Ayrıca gerek duyulması durumunda literatür taramasından elde edilen ana bulguların tanımlandığı ve/veya tartışıldığı konular ve gelecek araştırmalar için öneriler de eklenebilir (Fisch ve Block, 2018, s. 105).
- *Makale sayısının doğru belirlenmesi:* Makale sayısının ne olacağı ile ilgili tam bir görüş birliği mevcut değildir. Ancak araştırma alanının olgunlaşmış ve olgunlaşmamış olması durumuna göre bir karar vermek mümkün olabilir. Olgunlaşmamış alanlarda mevcut çalışmaların sayısı sınırlı ve dağınık olabileceği gözönünde bulundurularak, daha az sayıda çalışma incelemesi kabul edilebilirken; olgunlaşmış konularda daha fazla çalışmanın taramaya dahil edilmesi beklenmektedir (Frank ve Hatak, 2014; aktaran, Kraus ve diğerleri, 2020, s. 1037).

Literatür Taramasının Kalitesi

Aslında araştırmacıların literatür taraması ile kaliteli literatür taraması arasındaki farklılıkların ne olduğu konusunda fazla bir fikir sahibi olmadıkları görülmektedir. Bu durum, çalışmaların gerçekte ne söylediğine veya neye işaret ettiğine dair bilgi eksikliğine neden olabilmektedir. Bu da yazarların araştırmalarını yanlış varsayımlar üzerine kurmalarına yol açmaktadır. Araştırmacılar, çalışmalarının temelinin oluşturacak kanıtlar konusunda seçici olabilmekte ve farklı çıktılar ortaya koyan araştırmaları dikkate almayabilmektedirler. Böyle bir yaklaşım tarama çalışmasının kalitesi konusunda ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Ayrıca sağlanan katkının nasıl belirlenebileceği ile ilgili de belirsizlikler mevcuttur (Snyder, 2019, s. 337).

Palmatier ve diğerleri (2018), kaliteli bir literatür taramasının hem derinliğe hem de titizliğe sahip olması, makale seçiminde ve veriye dayalı içgörü elde etmede uygun bir strateji gerçekleştirilmesi ve önceki araştırmaların tekrarından öte farklı bir şey sunması gerektiğini öne sürmektedirler. Ayrıca, kaliteli bir literatür

taramasının tekrarlanabilir ve benzer bulgulara ulaşabilecek şekilde detaylı açıklamalara yer vermesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Son olarak, literatür taramasının bilim adamları ve uygulayıcılar için faydalı olması gerektiği ifade edilmektedir.

Ancak, farklı türdeki literatür incelemelerini değerlendirmek zor olabileceğinden editörler, hakemler, yazarlar ve okuyucular için bazı değerlendirme kriterleri belirlenmiştir. Snyder (2019, s.336) tarafından ortaya konan bu kriterler ise aşağıdaki şekilde belirtilebilir.

Kalite Değerlendirme Kriterlerinin Kontrolü

1. Aşama: Tasarım

- Genel araştırma alanıyla ilgili olarak, bu literatür taramasına ihtiyaç var mı ve pratik veya teorik bir katkı sağlıyor mu?
- Motivasyon, amaç ve araştırma sorusu/soruları açıkça belirtilmiş ve motive edilmiş mi?
- İnceleme, önceki literatür taramasını ve diğer ilgili literatürü dikkate alıyor mu?
- Literatür taraması için kullanılan yaklaşım/metodoloji açıkça belirtilmiş mi?
- Araştırma problemini ele almak için en uygun yaklaşım bu mu?
- Metodoloji ve arama stratejisi açık ve şeffaf bir şekilde tanımlanmış ve motive edilmiş mi (arama terimleri, kullanılan veri tabanları ve dahil etme ve hariç tutma kriterleri dahil)?

2. Aşama: Uygulama

- Arama süreci bu tür bir tarama için uygun mu?
- Arama süreci doğru bir şekilde tanımlanmış ve olası durumlar gözönünde bulundurulmuş mu?
- Makalelerin dahil edilmesi ve hariç tutulması süreci şeffaf mı?
- Araştırma kalitesini sağlamak için uygun önlemler alınmış mı?
- Yapılan değerlendirmenin taramanın genel amacı ile uyumlu olduğuna güvenilebilir mi?

3. Aşama: Veri analizi ve sentezi

- Makaleden çıkarılan veriler, taramanın genel amacına uygun mu?
- Verilerin sentezlenmesi süreci doğru bir şekilde tanımlanmış mı?
- Kaliteli veri çıkarımını sağlamak için uygun adımlar atılmış mı?
- Seçilen veri analiz tekniği, genel araştırma sorusu ve özetlenen verilerle ilgili olarak uygun mu?
- Analiz süreci uygun şekilde tanımlanmış ve şeffaf mı?

4. Aşama: Taramayı yapılandırma ve raporlama

- Tarama makalesi, genel yaklaşım ve araştırma sorusuyla ilgili olarak tutarlı bir şekilde düzenlenmiş mi?
- Literatür taramasının genel yöntemi yeterince açıklanmış mı?
- Çalışma tekrarlanabilir mi?
- Taramanın sonucu uygun ve net bir şekilde raporlanıyor mu?
- Tarama, literatürün bulgularını sentezleyerek konuya açık ve değerli bir katkı sağlıyor mu?
- Daha fazla araştırma için sorular veya yönergeler dahil edilmiş mi? Taramadan elde edilen sonuçlar kullanılabilir mi?

Bu kriterler dikkate alınırken tarama türü gözönünde bulundurularak, sahip olması gereken standartlar doğru şekilde belirlenmelidir. Örneğin taramanın sistematik, yarı sistematik veya bütünlendirici bir tarama olup olmamasına bağlı olarak farklı standartlar geçerli olabilir. Ayrıca tarama katkısı her zaman incelenen konu veya alana göre değerlendirilmelidir. Bir alanda yararlı bir katkı oluşturan bir çalışma, başka bir alanda yetersiz olabilmektedir (Snyder, 2019, s. 338).

Sonuç

Bilimsel araştırmaların birbirlerinden etkilenmeleri ve birbirlerinden beslenerek yeni yapıları ortaya çıkarmaları, eksik alanları belirlemeleri çalışmaların alan farklılıklarından bağımsız olarak tüm çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Günümüzde çok fazla sayıda bilimsel akademik çalışmalar gerçekleştirildiği düşünöldüğünde, tüm bunların tek tek incelenmesi yerine resmi tüm boyutlarıyla görmemizi sağlayacak metodolojilerin kullanımı daha bir doğru bir yaklaşım olmaktadır. Bu metodolojilerden biri olan sistematik literatür taramasını kullanmak, araştırmacılara hem zaman hem de emek tasarrufu sağlayarak söz konusu olay veya konu hakkında çok daha fazla bilgi edinilmesini sağlamaktadır.

Bu kapsamda çalışma sistematik literatür metodolojisine ilişkin genel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için ilk olarak literatür taramasının genel özellikleri açıklanmış ve daha sonra geleneksel literatür taraması ile SLT farklılıkları maddeler halinde ortaya konmuştur. Çalışmanın devam eden kısmında sistematik literatür taramasına ilişkin süreç ele alınmıştır. Bu süreç, çalışma boyunca izlenmesi gereken aşamaları ve bu aşamalarda yapılması gereken işlemleri içermekte olup, zaman zaman süreçler arasında geri dönüşüm gerekli olabilmektedir. Bu şekildeki bir yaklaşım ile kaliteli ve değer yaratabilecek SLT çalışmalarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte SLT ilgili çalışmalar incelendiğinde, istendiği şekilde kaliteli ve değer katan çalışma sayısının sınırlı sayıda olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedenleri olarak yazarların SLT konusunda yeterince deneyimli ve titiz olmamaları, daha detaylı ve fayda sağlayacak incelemeler yerine daha kolay ve daha kısa sürede sonuç alabilecekleri örneklem oluşturma eğiliminde olmaları gösterilmektedir. Ayrıca elde ettikleri sonuç ve bulguların tam olarak ne anlama geldiğini açıklamada yetersiz kaldıkları belirtilmektedir. Çalışmada bu tür sorunların neden olacağı etkileri azaltmak için konu, veri tabanı /dergi/makale seçimi, dahil etme ve dışlama kriterlerinin seçimi, tutarlı ve sistematik bir yapının oluşturulması gibi konularda yazarlara yol gösterecek bazı önerilerde bulunulmuştur. Son olarak da başta yazarların ve editör, hakem gibi diğer ilgili tarafların tarama kalitesini belirlemede kullanabilecekleri temel kriterler maddeler halinde sıralanmıştır.

Bu şekilde sistematik literatür taraması bilgisine sahip olunduğunda, bu incelemelerden elde edilen bulgu ve sonuçların daha güvenilir olmasını sağlanabilecektir. Aslında inceleme makalesinin temel amacının, geçmiş ve güncel araştırmanın ötesinde, gelecekteki araştırmalar için ayrıntılı ve spesifik yönergeler sağlamak olduğunu belirtmek önemlidir.

Kaynakça

- Booth, A., Sutton, A., Clowes, M. ve Martyn-St James, M. (2021). Systematic approaches to a successful literature review (Third edition). Erişim adresi: [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=SiExEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT25&dq=Booth,+A.,+Sutton,+A.,+Clowes,+M.+ve+Martyn-St+James,+M.+\(2021\).+Systematic+approaches+to+a+successful+literature+review.](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=SiExEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT25&dq=Booth,+A.,+Sutton,+A.,+Clowes,+M.+ve+Martyn-St+James,+M.+(2021).+Systematic+approaches+to+a+successful+literature+review.)
- Callahan, J. L. (2014). Writing Literature Reviews: A Reprise and Update. *Human Resource Development Review*, 13(3), 271–275. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1534484314536705>
- Chalmers, I. (1993). The Cochrane collaboration: preparing, maintaining, and disseminating systematic reviews of the effects of health care. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 703, 156-163. Erişim adresi: <https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/j.1749-6632.1993.tb26345.x>
- Deakin university, (December, 21, 2022). *Systematic and systematic-like review toolkit*. Erişim adresi: <https://deakin.libguides.com/systematicreview/step3>
- Fisch, C. ve Block, J. (2018). Six tips for your (systematic) literature review in business and management research, *Management Rev Q*, 68, 103–106. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1007/s11301-018-0142-x>
- Greenhalgh, T. ve Peacock, R. (2005). Effectiveness and efficiency of search methods in systematic reviews of complex evidence: audit of primary sources. *Bmj*, 331(7524), 1064-1065. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1136%2Fbmj.38636.593461.68>
- Hasa, (Jan., 23,2017). Difference between literature review and systematic review. Erişim adresi: <https://pediaa.com/difference-between-literature-review-and-systematic-review/>
- Jesson, J., Matheson, L. ve Lacey, F. M. (2011). *Doing your literature review: Traditional and systematic techniques*. London: SAGE.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33. Erişim adresi: <http://www.deuhedergi.org>
- Kraus, S., Breier, M. ve Dasi-Rodriquez, S. (2020). The art of crafting a systematic literature review in entrepreneurship research. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(3), 1023-1042. doi: 10.1007/s11365-020-00635-4.
- Kraus, S., Breier, M. & Dasí-Rodríguez, S. The art of crafting a systematic literature review in entrepreneurship research. *Int Entrep Manag*, 16, 1023–1042. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1007/s11365-020-00635-4>
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G. ve PRISMA Group*. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Journal of Clinical Epidemiology*, 62, 1006-1012. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi>
- Nutley, S., Davies, H. T. ve Tilley, N. (2000). Viewpoints: Editorial: Getting research into practice, 20(4), 3-6. <https://doi.org/10.1111/1467-9302.00225>
- Palmatier, R. W., Houston, M. B. ve Hulland, J. (2018). Review articles: Purpose, process and structure. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 46(1), 1-5. <https://doi.org/10.1007/s11747-017-0563.>
- Palmatier, R.W., Houston, M.B. ve Hulland, J. Review articles: purpose, process, and structure. *J. of the Acad. Mark. Sci.*, 46, 1–5 (2018). <https://doi.org/10.1007/s11747-017-0563-4>

- Paré, G., Trudel, M. C., Jaana, M. ve Kitsiou, S. (2015). Synthesizing information systems knowledge: A typology of literature reviews. *Information & Management*, 52(2), 183-199. <http://dx.doi.org/10.1016/j.im.2014.08.008>
- Pati, D. ve Lorusso, L. N. (2017). How to write a systematic review of the literature. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 11(1), 15-3. <https://doi.org/10.1177/1937586717747384>
- Paul, J. ve Benito, G. R. (2018). A review of research on outward foreign direct investment from emerging countries, including China: What do we know, how do we know and where should we be heading? *Asia Pacific Business Review*, 24(1), 90. <https://doi.org/10.1080/13602381.2017.1357316>
- Paul, J. ve Criado, A. R. (2020). The art of writing literature review: What do we know and what do we need to know? *International Business Review*, 29(4), 101717. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101717>
- Reuber, A. R. (2010). Strengthening your literature review. *Family Business Review*, 23(2), 105-108. doi: 10.1177/089+48651036825910.
- Snyder, H. (2019). Literature review a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333-339. Erişim adresi: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
- Torraco, R. (2016). Writing integrative literature reviews: Using the past and present to explore the future. *Human Resource Development Review*, 15(4), 404-428. <https://doi.org/10.1177/1534484316671606>
- Tranfield, D., Denyer, D. ve Smart, P. (2003). Towards a methodology for developing evidence-informed management knowledge by means of systematic review. *British Journal of Management*, 14(3), 207-222. doi: 10.1111/1467-8551.00375.
- Webster, J. ve Watson, R. T. (2002). Analyzing the Past to Prepare for the Future: Writing a Literature Review. *MIS Quarterly*, 26(2), xiii-xxiii. Erişim adresi: <http://www.jstor.org/stable/4132319>
- Whittemore, R. ve Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing*, 52(5), 546-553. /doi/10.1111/j.1365-2648.2005.03621
- Yavuz, N. (2022). Sosyal bilimlerde literatür analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 51, 363-376. doi:10.30794/pausbed.1134606

Extended Abstract

Purpose

The influence of scientific researches on each other and the discovery of new structures by feeding from each other form the basis of all studies, regardless of the subjective structure of the fields. Therefore, examining the studies done in the past and obtaining the necessary information about the study in this way is a binding approach to all scientific studies. Considering that there are a large number of scientific academic studies carried out today, instead of examining all these studies one by one, using a methodology such as systematic literature review (SLR) that will allow us to see the picture in all its dimensions will provide researchers with both time savings and less effort to obtain a lot of information about the event or subject. In this context, the study aims to develop a general framework for the systematic literature review methodology.

Design and Methodology

The study was carried out based on the theoretical method approach in the presentation of information about this methodology. All the phases were deeply explained. In the study, the documentation method was used as the data collection technique, and the conceptual information obtained was reported in the form of compilation. No analysis technique was used.

Findings

The study was carried out in order to establish a conceptual framework for SLR. In this context, SLR differences were first revealed by traditional literature review. In order to make these differences more understandable, the features that SLR should provide are listed as items. As the name of the methodology suggests, the review of existing studies should be carried out systematically. In other words, there are stages to be followed during the study and the actions to be taken at these stages. Although an iterative process must be followed from time to time, it is accepted that following this order will reveal SLR studies that can create higher quality and value. However, when SLR related studies are examined, it is observed that the number of quality and value-added studies is very limited. The reasons for this are that the authors are not sufficiently experienced and meticulous about SLR, and they tend to create samples where they can get results in a shorter time instead of more detailed and beneficial studies. In addition, it is stated that they are insufficient to explain exactly what the results and findings they have obtained mean. In the study, it was stated that there are some suggestions that will guide the authors in dealing with these problems, such as the selection of the subject, database / journal / article, the selection of inclusion and exclusion criteria, and the creation of a consistent and systematic structure. In addition, the basic criteria that the authors and other interested parties such as editors and referees can use in determining whether they meet the desired quality conditions are listed in articles.

Research Limitations

This study aims to develop a conceptual framework for the use of SLR as a research methodology. However, it has been reached very limited study within the scope of the Turkish literature examined. In general, the literature review for a specific topic or problem is included in the method section.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

Benefiting from the results of an academic studies evidence-based in many fields continues to increase day by day and becomes more important. However, evidence-based results and/or findings of a single study is a factor that will limit the accuracy and effectiveness of any study. Instead, compiling, analyzing and synthesizing the results obtained from many studies through SLR is accepted as an approach that will enable decision makers

to reach much more meaningful results and findings. However, in order to benefit from the benefits provided by SLR, first of all, mastering the features of the methodology, its types, the process followed, possible problems and suggestions that can be a solution to these problems, and finally the quality SLR criteria will ensure that the desired results are obtained from this methodology. It is stated that when this study is carried out as a team work, it will be easier to get rid of its subjective structure and turn to an objective structure.

Originality

Considering that scientific academic studies are increasing and will continue to increase rapidly and each new study is an extension of existing studies, it is clear that this methodology will gain more importance in the future. For this reason, perceiving and applying the methodology correctly means that it will contribute more to both researchers and decision-makers who will benefit from these results and findings. This study has a unique value as a preliminary study in Turkish literature.

Araştırmacı Katkısı: Ayşe YILDIZ (%100).